

Beslutningsforslag nr. **B 42**

Folketinget 2014-15

Fremsat den 9. december 2014 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF), Jonas Dahl (SF) og Trine Pertou Mach (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om sanktioner for unge, som har begået kriminalitet

Folketinget pålægger regeringen i indeværende folketingsår at fremsætte et lovforslag om etablering af et pilotprojekt, hvor unge mellem 15 og 17 år, som har begået kriminalitet og i alt væsentlighed har tilstået deres handlinger, har rets-

krav på at få sanktionsspørgsmålet i deres sag afgjort ved et genoprettende ungemøde. Pilotprojektet skal gennemføres som et kontrolleret eksperiment over en 3-årig periode startende ultimo 2015.

Bemærkninger til forslaget

Selv om ungdomskriminaliteten er faldet støt de senere år, er der fortsat alt for mange unge, som har fået deres sag behandlet i det traditionelle retssystem, som begår gentagen kriminalitet. Samtidig har ofrene ofte oplevelsen af at være ladt i stikken. Det er forslagsstillernes opfattelse, at der skal gøres endnu mere for at bremse den kriminelle løbebane for unge, som har begået kriminalitet, samtidig med at samfundet kan spare penge til politi, fængsler, domstole og sociale myndigheder. Ligeledes er det essentielt, at ofrene får en stemme i processen. Forslagsstillerne mener, det er vigtigt, at der er en mærkbar og ansvarliggørende konsekvens, når unge laver kriminalitet. Derfor anbefaler forslagsstillerne en ny sanktionstype, som er baseret på ideen om genoprettende ret, og som kan tage udgangspunkt i elementer fra den nordiske eller norske model.

Kort beskrivelse af den norske og den nordiske model

I Nordirland har man siden 2003 haft ungekonferencer som alternativ til den traditionelle strafferetslige proces. I forbindelse med denne indførelse har man opnået gode erfaringer med at reducere ungdomskriminaliteten. Bl.a. har 70 pct. af de unge, der har været igennem en traditionel retssag, begået ny kriminalitet, mens det kun er 30-45 pct. for unge, der har gennemført en ungekonference. Den nordiske model er beskrevet i kronikken »Retfærdigheden skal tilbage i det danske retssystem«, Politiken, den 21. september 2014.

Den unge, som har begået kriminalitet, henvises til en ungekonference af politiet eller retsvæsenet. I denne model må der maksimalt gå 30 dage, fra sagen henvises til en ungekonference, til denne aktuelt er afholdt. Kun meget alvorlige personfarlige forbrydelser som mord og særligt voldelige voldtægter er undtaget ungekonferencer, der består af en facilitator, den unge, der har begået kriminalitet, en forælder, offeret, pårørende til offeret, en repræsentant fra de sociale myndigheder og en politibetjent samt eventuelt en advokat eller andre relevante personer. Ønsker offeret ikke at deltage i selve konferencen, kan en anden møde for offeret, da det er vigtigt at have »offerperspektivet« med. Som eksempel kan man indsætte en pedel i stedet for beboeren, hvis der er begået hærværk i en opgang. Der er i Irland lavet tilfredshedsundersøgelser, hvor 85 pct. af ofrene angiver, at de er tilfredse med forløbet, hvilket tyder på, at offeret føler sig hørt og mødt. Der henvises til rapporten »Restorative Justice Council's summary of Ministry Justice research into Restorative Justice«. http://www.restorativejustice.org.uk/restorative_justice_works/rjc_summary_of_ministry_justice_research_into_restorative_justice_f8yh/

Sammenligneligt med dette har man efter en 5-årig forsøgsperiode i Norge nu lavet en lovændring pr. 1. juli 2014, som giver unge, der begår kriminalitet, et alternativ til straf ved at indføre en såkaldt ungdomsstraf. Der henvises til »Lov om konfliktrådsbehandling. Proposisjon til Stortinget 57 L (2013–2014)«, godkendt i Statsrådet den 4. april 2014. Her er der ligeledes tale om en proces, der indeholder et ungdomsstormøde, hvor alle relevante parter deltager i et

møde, hvorunder sagens sanktionsspørgsmål afklares. Alle typer af sager kan afgøres med denne sanktionstype. Til forskel fra den nordiske model kan dommeren i den norske model dog forinden have afsagt dom med henblik på fastsættelse af varigheden af handleplanen samt eventuelt have taget stilling til en form for frihedsberøvelse. I forsøgsperioden har Norge opnået en rekordlav tilbagefaldsrate på 10 pct.

Effekten af den norske model er beskrevet i evalueringsrapporten: »Følgeevaluering av Oppfølgingsteam – Telemark«, Telemarksforskningsrapport nr. 311 af Karin Gustavsen og Ingvild Vardheim, 10. maj 2013. I både den nordiske og den norske model handler det om at indføre principperne for genoprettende ret i den unges sag. For det første ved, at den unge, der har begået kriminalitet, i et møde med offeret konfronteres med sine gerninger. Dernæst ved, at alle relevante parter for sagens afklaring og afvikling deltager aktivt i processen, og slutteligt ved, at hele processen faciliteres og koordineres af uddannede og trænede facilitatorer. I begge modeller afsluttes mødet med en handleplan, som skal reflektere de handlinger, indsatser og programmer, som den unge skal deltage i for at gøre skaden god igen, og sikre, at årsagen til den kriminelle handling også adresseres. Hvor den nordiske model udmærker sig ved sin involvering af offeret og har et system uden om retten og kortere tidsperspektiv, er hele opfølgningen og det tværfaglige system i højere grad i spil i den norske model. I begge modeller er der tale om en proces, hvor parterne grundigt forberedes til det senere møde, dernæst er der det aktuelle møde og sluttelig en grundig opfølgningsperiode.

Forslagets indhold

Forslagsstillerne vurderer, at det danske retssystem ofte ikke er egnet til at få de unge til at forstå deres ansvar og sagens betydning for offeret. Når småkriminalitet mødes med bøde eller tiltalefracfald, kan det fejlagtigt opleves som »der skete jo ingenting«, hvorefter kriminaliteten fortsætter. Samtidig er offeret kørt ud på et sidespor i retssagen, idet denne blot er et vidne i sagen. Genoprettende ret kan skabe en proces, hvor gerningsmanden står til ansvar, siger undskyld til offeret og leverer noget tilbage til samfundet, f.eks. en form for samfundstjeneste, og hvor der er mere fokus på offerets oplevelse og en aftale, hvor offeret kan involveres i, hvordan skaden genoprettes

Et pilotprojekt, som kombinerer de to ovenstående modeller, skal afdække, om lignende resultater kan opnås i en dansk kontekst ved at indføre genoprettende ungemøder som alternativ til de nuværende strafferetslige sanktioner.

Dansk model for genoprettende ungemøder

Det er forslagsstillernes opfattelse, at følgende elementer skal indgå i den danske udgave:

- Den unge, som har begået kriminalitet, skal have tilstået gerningen i al sin væsentlighed.
- Den unge, som har begået kriminalitet, skal kunne henvises til et genoprettende ungemøde enten via politiet el-

ler de sociale myndigheder, afhængigt af kriminalitetens art.

- Offeret eller en repræsentant for offeret skal deltage ud over den unge, som har begået den kriminelle handling, facilitatoren, en forælder eller værge, en person fra de sociale myndigheder samt eventuelt en advokat/bisidder for parterne.
- Der skal uddannes facilitatorer specielt til disse sager. Disse facilitatorer skal følge sagen, fra vedkommende modtager den, til handleplanen er effektueret og afsluttet, herunder sikre, at alle indgåede aftaler overholdes af de involverede parter
- Man kan med fordel overveje, om relevante parter såsom dommere, politifolk, sagsbehandlere m.fl. ligeledes skal trænes og uddannes i at arbejde inden for dette paradigme.
- Det genoprettende ungemøde skal afsluttes med, at der indgås en handleplan, der indeholder de aftaler, som er indgået af parterne ved det genoprettende ungemøde. Disse aftaler skal reflektere og sigte på, at den kriminelle handling ikke gentages.
- Handleplanen skal godkendes af en dommer og overholdes af den unge lovovertræder; ellers starter den traditionelle proces ved domstolene.
- Det er vigtigt, at tidsperspektivet overvejes i en dansk kontekst, herunder hvilke forbrydelser der skal omfattes, samt at man overvejer det tværfaglige system, som eventuelt kan være tænkt i det allerede eksisterende netværkssamråd.
- Det er essentielt, at modellen forankres i det civile samfund, således at alle får ejerskabet til det. Eksempelvis kan det styres fra et kontor i Justitsministeriet og/eller Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold og evalueres af en uafhængig forskningsenhed i et af ministerierne.

Formålet med det genoprettende ungemøde er at bringe den unge, der har begået kriminalitet, til at høre offerets ver-

sion af hændelsen, og at få den unge til at indse konsekvenserne af sine handlinger. Forskellen mellem det system, forslagsstillerne foreslår, og det nuværende system, der tilbydes med konfliktråd, hvor offer og gerningsmand kan mødes, er, at det nuværende system alene er et tilbud, der kører parallelt med det traditionelle system, og som ikke træder i stedet for en traditionel retssag. Det betyder bl.a., at udfaldet af retssagen kan undergrave et forbedret forhold mellem offer og gerningsmand. Der kan med fordel henvises til Justitsministeriets betænkning nr. 1508 »Indsatsen mod ungdomskriminalitet«, som beskriver elementer af den tværfaglige indsats, som er påkrævet, jf. pkt. 2.2.16. samt pkt. 2.3.5., som netop beskriver de essentielle elementer, der er i den genoprettende tilgang. Det genoprettende ungemøde er ikke et parallelt system, men skal træde i stedet for den traditionelle retssagsbehandling af unge kriminelle mellem 15 og 17 år. Forslagsstillerne ser fire gode grunde til at indføre modellen i Danmark:

- Fængsel er dyrt og virkningsløst – en engelsk undersøgelse viser, at for hvert pund, man bruger på modellen med konferencer, sparer man 9 pund i det traditionelle system. Der henvises til rapporten »Restorative Justice Council's summary of Ministry Justice research into Restorative Justice« http://www.restorativejustice.org.uk/restorative_justice_works/rjc_summary_of_ministry_justice_research_into_restorative_justice_f8yh/
- Gentagelseskriminaliteten nedbringes markant.
- Retssager er uegnede til at tage hensyn til ofrenes behov. Offeret er reduceret til vidne, og retssagen er heller ikke med til at skabe en forståelse for det begåede lovbrud hos gerningsmanden, da gerningsmanden ikke er personligt involveret og med til at skabe en løsning.
- Offeret får følelsesmæssig oprejsning i langt højere grad end i det traditionelle retssystem.

Skriftlig fremsættelse

Karina Lorentzen Dehnhardt (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om sanktioner for unge, som har begået kriminalitet.

(Beslutningsforslag nr. B 42)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.